

การร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สิน (กันส่วนเงิน) ของผู้ถือกรรมสิทธิ์รวม ในคดีล้มละลาย

โดย ว่าที่ร้อยตรียอดชาย ปาระมาศ

ผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู

การร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สิน เรียกกันโดยทั่วไปว่า “กันส่วน” สิทธิกันส่วนคือสิทธิของบุคคลภายนอกที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ถูกบังคับคดี หรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นตามกฎหมาย สิทธิของบุคคลภายนอกดังกล่าวจะบังคับเอากับตัวทรัพย์สินหรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่สิทธิเหนือทรัพย์สินหรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นตามกฎหมาย จะต้องเป็นสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็น “ทรัพย์สิน” ไม่ใช่ “บุคคลสิทธิ” ซึ่งเป็นสิทธิเรียกร้องหรือหนี้ในทางแพ่งที่มีอยู่เหนือบุคคลที่จะบังคับให้เขากระทำการ งดเว้นกระทำการ หรือโอนส่งมอบทรัพย์สิน ดังจะเห็นได้จากสิทธิของบุคคลภายนอกที่ได้รับความคุ้มครองที่การบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะกระทบกระทั่งถึงสิทธิของเขาไม่ได้ คือ ทรัพย์สิน บุริมสิทธิ สิทธิยึดหน่วง หรือสิทธิอื่นซึ่งบุคคลภายนอกมีอยู่เหนือทรัพย์สินหรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นตามกฎหมาย เรียกว่าวิธีการที่บุคคลดังกล่าวเข้าไปเกี่ยวข้องกับ การบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นว่า “กันส่วน” หรือ “สิทธิกันส่วน” ซึ่งการกันส่วนอาจเป็นเรื่องกันตัวทรัพย์สินที่ถูกบังคับคดีให้พ้นจากการบังคับคดีโดยขอให้ปล่อยทรัพย์สินนั้น ขอให้เพิกถอนการยึดทรัพย์สินนั้นหรือขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด หรืออาจเป็นการใช้สิทธิกันส่วนเงินโดยขอให้ตนมีสิทธิได้รับชำระหนี้หรือเงินที่ได้จากการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้น ก่อนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เช่น กรณีกันส่วนเงินที่เป็นกรรมสิทธิ์รวม เป็นต้น

การร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สิน (กันส่วนเงิน) ในคดีล้มละลาย มิได้มีบทบัญญัติหลักเกณฑ์การยื่นคำร้องไว้โดยเฉพาะ จึงต้องนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๒๒ และมาตรา ๓๒๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประกอบตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ.๒๕๔๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๒๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บัญญัติว่า ภายใต้บังคับมาตรา ๓๒๓ และมาตรา ๓๒๔ แห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงทรัพย์สิน บุริมสิทธิ สิทธิยึดหน่วง หรือสิทธิอื่นซึ่งบุคคลภายนอกมีอยู่เหนือทรัพย์สินหรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นตามกฎหมาย

มาตรา ๓๒๔ (๒) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บัญญัติว่า ในกรณีที่ปรากฏแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีว่าทรัพย์สินซึ่งขายหรือจำหน่ายนั้นเป็นของเจ้าของรวมอันได้จดทะเบียนไว้ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีกันเงินส่วนเงินส่วนหนึ่งของเจ้าของรวมอื่น นอกจากส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกจากเงินที่ได้จากการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้นตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓๔๐ และมาตรา ๓๒๔ (๔) บัญญัติว่า ในกรณีอื่นนอกจากที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) และ (๓) ผู้ทรงสิทธินั้นอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดี ภายในสิบห้าวัน นับแต่วันขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้น ขอให้ตนได้รับส่วนแบ่งในเงินที่ได้จากการขายหรือจำหน่ายหรือขอให้นำเงินดังกล่าวมาชำระหนี้แก่ตนก่อนเจ้าหนี้อื่น ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่น

ตามบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าในคดีส่วนแบ่งสามัญ ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิในกรรมสิทธิ์รวม แบ่งเป็น ๒ ประเภท กล่าวคือ ประเภทที่ไม่ปรากฏชื่อในทะเบียน กับประเภทที่ปรากฏชื่อในทะเบียนซึ่งประเภทไม่ปรากฏชื่อในทะเบียน จะต้องไปดำเนินการใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งรับรองสิทธิ ตามมาตรา ๗ (๒) และมาตรา ๓๒๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยทั้งนี้ ผู้ร้องจะไปดำเนินการยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อขอให้พิจารณามีคำสั่งไม่ได้ เนื่องจากกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้เป็นอำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีแต่เป็นอำนาจของศาลส่วนประเภทที่ปรากฏชื่อในทะเบียน กฎหมายบัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถกันเงินส่วนของผู้ร้องรวมอื่น นอกจากส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกจากเงินที่ได้จากการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้นได้

สำหรับในส่วนคดีล้มละลาย แม้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ต้องนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับคดีโดยอนุโลมก็ตาม แต่ไม่ได้หมายความว่า อำนาจในการพิจารณาคำร้องประเภทนี้ จะเป็นอำนาจของศาลตั้งเช่นคดีส่วนแบ่งสามัญ เนื่องจากตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๒๒ ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มีอำนาจในการจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำเงินไปแบ่งแก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลาย เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ ประนีประนอมยอมความหรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ รวมทั้งมีอำนาจในการสอบสวนและพิจารณามีคำสั่งเกี่ยวกับคำร้อง/คำขอต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ และมีอำนาจในต่อสู้คดีในชั้นศาลแทนลูกหนี้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด ฉะนั้น คำร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สิน (กันส่วนเงิน) ของผู้ถือกรรมสิทธิ์รวมในคดีล้มละลายไม่ว่าประเภทที่ไม่ปรากฏชื่อในทะเบียน หรือประเภทที่ปรากฏชื่อในทะเบียน จึงต้องยื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เพื่อดำเนินการสอบสวนและพิจารณามีคำสั่งก่อน ส่วนผู้ร้องหากไม่เห็นชอบด้วยกับคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ก็ชอบที่ใช้สิทธิคัดค้านต่อศาลล้มละลายกลางได้ ตามมาตรา ๑๔๖ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓

การใช้สิทธิการร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สิน (กันส่วนเงิน) ของผู้ถือกรรมสิทธิ์รวม ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งดังกล่าว มีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันบางประการ ดังนี้

: ข้อสังเกต ระหว่างคดีล้มละลายและคดีแบ่งสามัญ กรณีการร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สิน (กันส่วนเงิน)

ข้อสังเกตการร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สิน (กันส่วนเงิน)	คดีล้มละลาย	คดีแบ่งสามัญ
๑. คำร้องต้องยื่นต่อใคร	เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์	ศาลแพ่งที่ออกหมายบังคับคดี
๒. ศาลที่มีอำนาจในการรับคำร้องไว้พิจารณา	ศาลล้มละลายกลาง ยังไม่มีอำนาจในการรับคำร้องไว้พิจารณา แต่เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ที่จะต้องรับคำร้องไว้พิจารณา ดำเนินการก่อน	ศาลแพ่งที่ ออกหมายบังคับคดี มีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณา ส่วนเจ้าพนักงานบังคับคดี ไม่มีอำนาจในการรับคำร้องไว้พิจารณา

ข้อสังเกตการร้องขอให้ บังคับเหนือทรัพย์สิน (กันส่วนเงิน) (ต่อ)	คดีล้มละลาย	คดีแพ่งสามัญ
๓. อำนาจในการ สอบสวนและพิจารณามี คำสั่งตามคำร้อง	เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มีอำนาจ ในการสอบสวนและพิจารณามีคำสั่ง	เจ้าพนักงานบังคับคดี ไม่มีอำนาจ ในการสอบสวนและพิจารณามีคำสั่ง
๔. สิทธิในการคัดค้าน คำสั่งเจ้าพนักงาน	บุคคลผู้มีส่วนได้เสีย (ผู้ร้อง) มีสิทธิ คัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ ทรัพย์ ต่อศาลล้มละลายกลางได้ ภายในกำหนดสิบสี่วัน นับแต่วันที่ได้อ ทราบการกระทำหรือคำวินิจฉัยนั้น	เจ้าพนักงานบังคับคดี ไม่มีอำนาจ พิจารณาสั่งคำร้องประเภทนี้ จึงไม่มี กรณีการคัดค้านคำสั่ง
๕. สิทธิในการยื่น อุทธรณ์/ฎีกาหรือ คัดค้านคำสั่งศาล	เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ อาจใช้สิทธิ อุทธรณ์/ฎีกา คำสั่งศาลได้	เจ้าพนักงานบังคับคดี ไม่มีอำนาจ ใช้สิทธิอุทธรณ์/ฎีกาคำสั่งศาลได้ เนื่องจาก เจ้าพนักงานบังคับคดี มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานศาลและถือว่า ไม่ได้เป็นผู้มีส่วนเสียในกระบวนการ บังคับคดี
๖. การยื่นคำร้อง ขอใช้อำนาจ ตามบทบัญญัติ กฎหมายใด	มาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้ง ศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดี ล้มละลาย พ.ศ.๒๕๔๒ ประกอบมาตรา ๓๒๒ และมาตรา ๓๒๔ แห่งประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	มาตรา ๓๒๒ และมาตรา ๓๒๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง

จากบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวมาข้างต้น ขอหยิบยกตัวอย่างคดีล้มละลายที่น่าสนใจ
เรื่องหนึ่งซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ได้พิจารณาคำร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สิน (กันส่วนเงิน)
ของผู้ถือกรรมสิทธิ์รวมและคดีถึงที่สุดแล้ว ดังนี้

ข้อเท็จจริงทางสอบสวนโดยสรุปปรากฏว่า

เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๒ ผู้ร้องยื่นคำร้องขอกันส่วนเงินที่ได้จากการขายทอดตลาด
ที่ดินโฉนดเลขที่ ๑๐๐๙๔ ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ต่อเจ้าพนักงาน
พิทักษ์ทรัพย์โดยอ้างว่า เป็นคู่สมรสของจำเลย โดยจดทะเบียนสมรสกับจำเลย เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๘
ต่อมาวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๓๙ ในระหว่างสมรส จำเลยได้ซื้อที่ดินแปลงดังกล่าว และวันที่ ๑๒ กันยายน
๒๕๕๗ จำเลยไปจดทะเบียนไถ่ถอนจำนองที่ดินแปลงดังกล่าวพร้อมกับใส่ชื่อผู้ร้องเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมด้วย
จึงขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กันส่วนเงินจากการขายทอดตลาดที่ดินแก่ผู้ร้อง

การพิจารณามีคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

เห็นว่า ผู้ร้องมีชื่อถือกรรมสิทธิ์ร่วมกับจำเลย (ลูกหนี้) ตามสารบัญจดทะเบียนซึ่งปรากฏหลักฐานการซื้อที่ดินในระหว่างสมรส และโฉนดที่ดินดังกล่าวเป็นเอกสารมหาชนซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำขึ้นหรือรับรองหรือสำเนาอันรับรองถูกต้องซึ่งเอกสารนั้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นของแท้จริงถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๒๗ ในกรณีเช่นนี้ เมื่อไม่ปรากฏว่า ผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมมีส่วนในที่ดินเท่าใดทั้งมิได้แบ่งแยกกรรมสิทธิ์เป็นส่วนสัดส่วน จึงต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้มีชื่อเป็นเจ้าของรวมในโฉนดที่ดินมีส่วนเท่ากันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๕๗ ดังนั้น ผู้ร้องจึงเป็นเจ้าของรวมในที่ดินซึ่งมีสิทธิร้องขอให้บังคับเหนือที่ดินโฉนดเลขที่ ๑๐๐๘๔ ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ได้ตามสิทธิของตนจำนวนกึ่งหนึ่ง และด้วยเหตุผลดังกล่าว การบังคับคดีล้มละลายคดีนี้จึงไม่อาจกระทบกระเทือนสิทธิของผู้ร้องซึ่งเป็นเจ้าของรวมที่จะกันส่วนเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดที่ดินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๒๒ โดยอนุโลม และทั้งนี้ มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๙๐/๒๕๓๙ ได้วินิจฉัยไว้ทำนองเดียวกันว่า “เมื่อที่ดินที่โจทก์นำคดีเป็นสินสมรสระหว่างจำเลยกับผู้ร้อง ผู้ร้องย่อมมีสิทธิขอปันส่วนในเงินที่ ป.นำมาวางแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้กึ่งหนึ่งในฐานะเจ้าของรวมสิทธิขอปันส่วนของผู้ร้องมิใช่มีแต่กรณีบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์ของจำเลยเท่านั้น”

จากข้อเท็จจริงและบทบัญญัติกฎหมายที่หยิบยกมานำเสนอดังกล่าว จะเห็นได้ว่า กรณีการร้องขอให้บังคับคดีเหนือทรัพย์สิน (กันส่วนเงิน) ระหว่างคดีล้มละลายและคดีแพ่งดังกล่าวนี้มีข้อแตกต่างในสาระสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะอำนาจของเจ้าพนักงานในการพิจารณามีคำสั่งตามคำร้องซึ่งในทางปฏิบัติมักพบเจออยู่บ่อยครั้งที่บุคคลผู้มีส่วนได้เสียหรือแม้กระทั่งทนายความเอง ที่มีการดำเนินการที่ผิดพลาด เช่น ในคดีแพ่ง ไปดำเนินการยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีโดยตรง หรือในคดีล้มละลายไปดำเนินการ ยื่นคำร้องต่อศาลล้มละลายกลางโดยตรง ซึ่งไม่ถูกต้องดังที่กล่าวมาข้างต้น ฉะนั้น กรณีเรื่องนี้จึงอาจเป็นเกร็ดความรู้สำหรับผู้ที่ประสงค์จะยื่นคำร้องประเภทนี้ ซึ่งหากดำเนินการได้ถูกต้องตามขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติไว้ ก็จะช่วยให้ได้รับความคุ้มครองหรือรับรองสิทธิจากศาลหรือเจ้าพนักงานได้ด้วยความสะดวกเร็วขึ้น โดยไม่ต้องสูญเสียเวลาไปกับการดำเนินการในขั้นตอนที่กฎหมายมิได้กำหนดไว้